

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

За період з 27.04.2020 по 30.04.2020

2020/17

Огляд рішень Європейського суду з прав людини

Дата прийняття:	28/04/2020
Дата набуття статусу остаточного:	28/07/2020 (Палата) Набуття статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Конвенція).
Назва:	<u>CASE OF ATV ZRT v. HUNGARY</u> <i>(Application no. 61178/14)</i>
Зміст:	<p>Компанія-заявник є власником телеканалу ATV за юридичною адресою в м. Будапешт.</p> <p>ATV є незалежною телерадіокомпанією, яка надає послуги з телебачення та онлайн-послуги. Щовечора вона транслює програми новин тривалістю близько 30 хвилин. Ведучий програми зачитує в студії теми новин, а потім кожну з них висвітлюють репортери.</p> <p>26 листопада 2012 року під час промови у пленарному засіданні Г. – член парламенту від політичної партії Jobbik зазначив, що <i>«настав час... для того, щоб ми провели оцінку, скільки осіб єврейського походження, особливо членів парламенту та Уряду, становлять ризик для національної безпеки...»</i> (“<i>it is time ... that we made an assessment how many persons of Jewish origin, especially members of Parliament and government, there are who pose a risk to national security...</i>”).</p> <p>29 листопада 2012 року у програмі новин телекомпанії-заявника йшлося про підготовку організованої кількома політичними партіями демонстрації під назвою «Масова демонстрація проти нацизму», яка мала бути проведена як протест проти політичної партії Jobbik. В ефірі прозвучало, що приводом для заходу стала промова Г. під час пленарної сесії у парламенті, також було згадано назву партії.</p> <p>Ведучий новин, представляючи цю тему, сказав, що «в неділю відбудеться безпрецедентне об'єднання проти упереджених висловлювань парламентських праворадикалів» (“<i>an unprecedented alliance is about to materialise on Sunday against the biased remarks of the parliamentary far right</i>”).</p> <p>Після скарги пресслужби Jobbik Національне управління засобів масової інформації та інформаційних комунікацій порушило провадження проти компанії-заявника, дійшовши висновку, що вона діяла всупереч статті 12(3) та (4) Закону по CLXXXV від 2010 року про засоби масової інформації (далі – Закон), і заборонило надалі повторювати це твердження. Управління визнало, що вислів «парламентські праворадикали» (“<i>parliamentary far right</i>”) є не фактичним твердженням, а оціночним судженням. У своїх</p>

обґрунтуваннях Управління підкреслило, що не було важливим те, чи мало твердження негативну конотацію, чи було засноване на факті, чи було це підтримано колом осіб, чи це була думка ведучого новин або телевізійної компанії. Закон забороняє висловлювання ведучим новин будь-яких своїх думок, щоб громадськість отримувала неупереджені новини та політичну інформацію.

Компанія-заявник оскаржила це рішення, аргументуючи тим, що поняття «праворадикальний» широко застосовувалося до партії Jobbik, що воно має наукове підґрунтя в політичній та соціальній науці й відображає політичну позицію Jobbik у парламенті.

Рада у справах ЗМІ Управління, засідаючи як друга інстанція, рішенням від 17 квітня 2013 року підтримала рішення Управління як першої інстанції, підтвердивши його обґрунтування про те, що факт широкої підтримки певної думки суспільством не змінює характеру такої думки.

Компанія-заявник вимагала судового перегляду цього рішення. Вона зазначила, що оскаржуване твердження становить невід'ємну частину новин, що описують певну парламентську групу. Таке поняття було широко застосовним, а тому навряд чи вплинуло на аудиторію. Компанія-заявник зауважила, що міжнародні ЗМІ відносять Jobbik до праворадикальної партії, а частина інформації, розміщена на вебсайті партії, також містила цей термін.

Рішенням від 30 вересня 2013 року Будапештський адміністративний і трудовий суд скасував рішення від 17 квітня 2013 року й направив справу до Ради у справах ЗМІ Управління.

Відповідач у справі клопотав про направлення справи до Верховного суду (Kúria) для перегляду.

Рішенням від 16 квітня 2014 року Верховний суд скасував рішення Управління як першої інстанції та підтримав рішення Ради у справах ЗМІ Управління, зобов'язавши компанію-заявника сплатити 91 000 угорських форинтів (приблизно 300 євро) судового збору та 80 000 угорських форинтів (приблизно 260 євро) відшкодування витрат на правничу допомогу на користь відповідача під час провадження в національних судах.

Компанія-заявник подала конституційну скаргу, у якій вказала, зокрема, що про політичні партії постійно говорять із використанням прикметників, таких як «Зелена» партія або «Християнські» демократи, які не відображають думки. Так само і в цій справі прикметник передає додаткову інформацію про Jobbik, яка була прийнята суспільством загалом. Компанія-заявник також підкреслила, що це поняття описувало позицію Jobbik у парламенті, яка фактично була праворадикальною.

Огляд рішень Європейського суду з прав людини

	6 грудня 2016 року Конституційний суд відхилив скаргу компанії-заявника.
Констатоване порушення (стаття):	Порушення статті 10 Конвенції (право на свободу вираження поглядів).
Дата прийняття:	30/04/2020
Дата набуття статусу остаточного:	30/07/2020 (Палата) Набуття статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.
Назва:	<u>CASE OF KEANEY v. IRELAND</u> (Application no. 72060/17)
Зміст:	Справа стосувалася скарги заявника щодо тривалості цивільного провадження, порушеного в результаті банкрутства підприємства. Зазначена справа була обрана як судовий прецедент у справах щодо ефективних національних засобів захисту в Ірландії у частині скарг, які стосуються надмірної тривалості проваджень.
Констатоване порушення (стаття):	Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд). Порушення статті 13 Конвенції (право на ефективний засіб правового захисту) у поєднанні з пунктом 1 статті 6 Конвенції.
Дата прийняття:	30/04/2020
Дата набуття статусу остаточного:	30/04/2020 (Комітет)
Назва:	<u>CASE OF SVIRGUNETS v. UKRAINE</u> (Application no. 38262/10)
Зміст:	Заявниця скаржилася за пунктом 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з тим, що тривалість кримінального провадження проти неї не відповідала вимозі розумного строку; що її права за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції були порушені у зв'язку з конфіскацією її власності в рамках кримінального провадження та неможливістю отримати компенсацію після того, як обвинувачення були зняті за відсутністю доказів. 6 березня 2000 року заявниця та С. уклали договір купівлі-продажу, за яким перша купувала в останньої 28 % частки магазину (близько 280 кв. м) в Шепетівці за 14 146 грн.

5 квітня 2012 року Шепетівська міська прокуратура порушила кримінальну справу проти дядька заявниці В. – на той час мера Шепетівки, якого підозрювали у вимаганні та одержанні неправомірної вигоди від пані С.

Кримінальне провадження проти заявниці

14 травня 2002 року проти заявниці було відкрито кримінальну справу за підозрою в пособництві В. у хабарництві та підбурюванні до цього. Зокрема, заявницю підозрювали в тому, що вона нічого не сплатила С. за купівлю 28 % частки магазину і що право власності на це майно насправді було хабарем дядькові заявниці від пані С. Ця справа була об'єднана зі справою В.

Із 16 по 20 травня 2002 року заявниця перебувала під вартою. Надалі запобіжний захід було змінено на підписку про невиїзд.

18 липня 2002 року розслідування завершили і справу направили до Славутського міського суду.

Суд першої інстанції кілька разів відкладав розгляд справи, зокрема у зв'язку з відсутністю свідків.

17 липня 2003 року Славутський міський суд визнав заявницю (так само і В.) винною за пред'явленим обвинуваченням і призначив покарання у вигляді 3 років позбавлення волі з іспитовим строком у 2 роки разом із конфіскацією $\frac{1}{4}$ її власності. Суд першої інстанції ухвалив, що 28 % частки магазину мають бути розглянуті як дохід від злочинної діяльності, а отже, передані у власність держави.

23 вересня 2003 року Хмельницький обласний апеляційний суд підтримав вирок суду першої інстанції.

У січні 2004 року державна виконавча служба передала 28 % магазину Шепетівській податковій інспекції.

5 квітня 2004 року Шепетівська податкова інспекція продала це майно на публічному аукціоні панові С. (чоловік пані С.);

27 квітня 2007 року С. продав 24 % частки магазину Комерційному банку «Надра», а 4 % частки майна залишилось у його власності.

16 вересня 2004 року Верховний Суд України скасував рішення судів попередніх інстанцій від 17 липня та 23 вересня 2003 року у зв'язку із «порушенням норм кримінального процесуального права», зауваживши, що обґрунтування суду першої інстанції у вирокі не відповідає правовим вимогам і що суд апеляційної інстанції на це уваги не звернув. Верховний Суд України вказав, що обвинувачення проти заявниці обмежувалось твердженням про те, що вона допомагала В. та сприяла йому в хабарництві без будь-яких інших деталей щодо того, в чому саме полягало пособництво та підбурювання і за яких обставин вони мали місце. Повертаючись до факту того, що обвинувачення проти заявниці були «розпливчастими

та неточними», Верховний Суд України не впевнився в законності судів нижчих інстанцій. Таким чином, справу було направлено на новий розгляд до суду першої інстанції.

24 липня 2006 року Славутський міськрайонний суд направив справу на додаткове розслідування.

27 грудня 2006 року Апеляційний суд Хмельницької області скасував цю ухвалу.

24 січня 2007 року суд першої інстанції отримав справу назад для розгляду.

Декілька разів справу відкладали у зв'язку з неявкою обох обвинувачених.

1 жовтня 2007 року Славутський міськрайонний суд виправдав заявницю та її дядька.

Проте 6 серпня 2008 року суд апеляційної інстанції скасував виправдувальний вирок і направив справу на новий розгляд до суду першої інстанції, вказавши, зокрема, що ряд судових засідань відбулися за відсутності прокурора та потерпілої (пані С.).

26 березня 2009 року Славутський міськрайонний суд знову направив справу на додаткове розслідування з підстави того, що обвинувачення проти заявниці та її дядька були розпливчастими і що розслідування було проведено не в повному обсязі. В ухвалі суду містився ряд слідчих дій, які мали бути проведені.

29 грудня 2009 року Шепетівська міська прокуратура закрила кримінальну справу проти заявниці та В. за відсутністю доказів. Водночас було прийнято рішення про скасування конфіскації їхньої власності.

6 грудня 2011 року Шепетівський міськрайонний суд скасував це рішення за скаргою потерпілої пані С. та направив справу на досудове розслідування, вказавши, що прокурор не вжив усіх слідчих дій, які були вказані в ухвалі цього суду від 26 березня 2009 року.

28 січня 2012 року Шепетівська міська прокуратура знову закрила кримінальну справу проти заявниці та В. за відсутністю доказів і скасувала конфіскацію їхньої власності.

Провадження, ініційовані заявницею

Перший етап проваджень

21 лютого 2013 року заявниця порушила цивільне провадження проти Хмельницької обласної прокуратури (далі – обласна прокуратура), Шепетівської податкової інспекції та Державної казначейської служби, вимагаючи відшкодування майнової шкоди. Вона вимагала компенсації вартості втрачених 28 % частки магазину на суму 1 661 649 грн (154 000 євро на час подій). Заявниця

послалася на незалежний висновок технічної експертизи від 11 липня 2011 року, яким визначалась ринкова вартість частки магазину.

17 червня 2013 року Шепетівський міськрайонний суд Хмельницької області задовольнив позов заявниці та присудив їй 1 635 827 грн (приблизно 152 000 євро на час подій) відшкодування майнової шкоди, яке має бути сплачено Державною казначейською службою України.

22 жовтня 2013 року Апеляційний суд Хмельницької області скасував рішення суду першої інстанції та відмовив у задоволенні позову. Суд підкреслив, що відповідно до Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» (від 1 грудня 1994 року, з подальшими змінами і доповненнями) конфісковане майно (включно з нерухомістю) має бути повернутим в натурі або, у разі неможливості останнього, його вартість має бути відшкодована за рахунок того, кому воно було безоплатно передано. Апеляційний суд зазначив, що заявниця не продемонструвала того, що вона намагалася повернути своє майно в натурі до позову про відшкодування державою.

26 грудня 2013 року Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ залишив касаційну скаргу заявниці без задоволення, підтримавши висновки та обґрунтування суду апеляційної інстанції.

Другий етап проваджень

26 травня 2014 року заявниця, пославшись на вищенаведені висновки національних судів, порушила віндикаційне провадження (*rei vindicatio*) проти нового власника належного їй майна – Комерційного банку «Надра». Вона також вказала як співвідповідачів прокуратуру, Шепетівську податкову інспекцію та Державну казначейську службу України. Заявниця зазначила, що їй не відомо, чи був банк єдиним власником майна і клопотала до суду про направлення відповідних запитів.

27 жовтня 2014 року Шепетівський міськрайонний суд Хмельницької області відхилив її позов, вказавши, що банк придбав 24 % магазину, тоді як спадкоємці пана С. згідно із законом успадкували його 4 % магазину. Відповідно, хоча заявниця мала право на відшкодування шкоди, заподіяної їй кримінальним провадженням проти неї, суд зазначив, що заявниця не мала підстав для витребування майна від добросовісних набувачів. Таким чином, суд першої інстанції дійшов висновку, що заявниця неправильно обрала спосіб правового

захисту для відновлення своїх майнових прав.
21 січня 2015 року суд апеляційної інстанції підтримав зазначене рішення.
22 липня 2015 року ВССУ відхилив касаційну скаргу заявниці, підкресливши, що, як було встановлено судами нижчих інстанцій, її право на відшкодування було безспірним. Проте вона не дотримала встановленої законом процедури для отримання такого відшкодування, у зв'язку з чим її вимога не може бути задоволена.
Події між другим та третім етапами проваджень
У вересні 2016 року заявниця звернулася до обласної прокуратури для оцінювання завданої їй шкоди.
20 листопада 2015 року прокурор поінформував заявницю про відсутність компетенції у вирішенні таких питань і порадив їй звернутися до місцевого «фінансового органу» для відшкодування повної вартості конфіскованого майна.
15 грудня 2015 року заявниця звернулася до Шепетівської податкової інспекції з вимогою повернення їй 28 % частки магазину в натурі або відшкодування її вартості.
5 січня 2016 року Шепетівська податкова інспекція відповіла, що жоден із варіантів не є можливим, і відхилила вимоги заявниці.
Третій етап проваджень
У червні 2016 року заявниця звернулася з іншим позовом до Комерційного банку «Надра», обласної прокуратури та Славутської об'єднаної податкової інспекції, вказавши, що, як зазначено в документах, 28 % частки магазину були її приватною власністю, що передана державі. Надалі ця власність була відчужена панові С. Заявниця стверджувала, що, всупереч чинному законодавству, такий договір купівлі-продажу не був нотаріально посвідчений, а тому має бути визнаний недійсним. Крім того, заявниця підкреслила, що держава не втратила свого права власності на це майно і ніщо не перешкоджає його поверненню в натурі.
22 листопада 2016 року Шепетівський міськрайонний суд відхилив її позов, вказавши, що, всупереч аргументам заявниці, обов'язку нотаріального посвідчення цього договору купівлі-продажу не було.
28 березня 2017 року Апеляційний суд Хмельницької області скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив нове рішення, яким позов заявниці відхилив, проте з інших підстав. Суд вказав, що заявниця не була стороною договору купівлі-продажу, який вона вважає недійсним. Відповідно, вона не може вимагати майна від добросовісних набувачів. Апеляційний суд підкреслив, що згідно із Законом України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють

оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» (від 1 грудня 1994 року, з подальшими змінами і доповненнями) конфісковане майно має бути повернуто його власнику до конфіскації в натурі або, у разі неможливості останнього, його вартість має бути відшкодована за рахунок тієї установи / органу, якому це майно було безоплатно передано.

Якщо майно було передано до іншого власника за плату і отримані кошти були передані державі, питання відшкодування його вартості власнику до конфіскації має вирішувати державний фінансовий орган. Було встановлено, що пан С. сплатив кошти за 28 % частки магазину і ці кошти були передані державі. Сам магазин більше не був власністю податкових органів, тому вони не могли його повернути заявниці.

16 травня 2017 року ВССУ прийняв до провадження касаційну скаргу заявниці.

У квітні 2018 року справа була направлена до новоствореного Верховного Суду.

27 лютого 2019 року Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду (КЦС ВС) передав справу на розгляд до Великої Палати Верховного Суду. КЦС ВС вказав, що заявниця використала всі можливі засоби правового захисту для відновлення своїх прав і що неодноразові відмови в задоволенні її позовів становлять відмову в правосудді. Крім того, суд підкреслив, що у прецедентній практиці Верховного Суду є розбіжності щодо можливості оскарження юридичного договору третьою особою.

Таким чином, направлення справи пояснювали тим, що її розгляд пов'язаний із необхідністю вирішення виключної правової проблеми і що розгляд цієї справи Великою Палатою Верховного Суду був необхідний для забезпечення єдності судової практики.

19 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду повернула справу на розгляд до КЦС ВС.

12 червня 2019 року КЦС ВС скасував рішення судів нижчих інстанцій від 22 листопада 2016 року та 28 березня 2017 року і направив справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

КЦС ВС підкреслив, що заявниця не зазначила Державну казначейську службу України як відповідача. Проте КЦС ВС вказав, що її вимога не може бути відхилена з цих підстав і що суди мають замінити неналежного відповідача належним.

За відсутності будь-якої іншої фактологічної інформації, імовірно, що провадження триває в суді першої інстанції.

Оцінка Суду

Щодо скарги за пунктом 1 статті 6 Конвенції

Суд повторює, що розумність тривалості провадження має бути оцінена в контексті обставин справи, зокрема, разом із такими критеріями: складність справи, поведінка заявника та відповідних органів влади (див., серед багатьох інших, рішення у справі «*Pélissier and Sassi v. France*» [ВП], no. 25444/94, § 67, ECHR 1999-II) (пункт 58 рішення).

Взятий до уваги період у цій справі розпочався 14 травня 2002 року, коли було відкрито кримінальну справу проти заявниці, і завершився 29 січня 2012 року. Таким чином, тривалість становила більше 9 років та 8 місяців.

Ця кримінальна справа про один злочин і двох співобвинувачених не була складною (пункт 60 рішення).

Ніщо не свідчить про те, що заявниця сприяла збільшенню тривалості провадження, за винятком двох місяців, коли судові засідання відкладались, зокрема, у зв'язку з її неявкою. Цей короткий період не може виправдати тривалості періодів бездіяльності між рішенням Верховного Суду України від 16 вересня 2004 року та рішенням Славутського міськрайонного суду від 24 липня 2006 року і загальної тривалості провадження (пункт 61 рішення).

Що стосується поведінки органів влади, то мали місце декілька направлень справи на новий розгляд у зв'язку з процесуальними порушеннями під час розслідування та подальших судових розглядів.

Суд зазначає, що повторюваність таких рішень у рамках одного етапу проваджень може свідчити про серйозні недоліки в судовій системі (див. *mutatis mutandis*, рішення у справі «*Wierciszewska v. Poland*», no. 41431/98, § 46, 25 листопада 2003 року). Крім того, як зазначено вище, Суд не може не звернути уваги на тривалість періоду бездіяльності між ухваленням рішення Верховним Судом України від 16 вересня 2004 року та рішенням Славутського міськрайонного суду від 24 липня 2006 року (пункт 62 рішення).

З огляду на наведене вище Суд вважає, що у цій справі тривалість кримінального провадження проти заявниці була надмірною та не відповідала вимозі розумного строку. Таким чином, мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Щодо скарги за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції

Прийнятність

Уряд стверджував, що третій етап проваджень з відшкодування шкоди, порушений заявницею, все ще тривав. Таким чином, заявниця не вичерпала національних засобів правового захисту (пункт 65 рішення).

Суд звернув увагу, що метою правила щодо необхідності вичерпання національних засобів правового захисту за статтею 35 Конвенції є надання Договірним Державам можливості запобігати або виправляти порушення до того, як твердження про це будуть подані до конвенційних установ (див., наприклад, рішення у справі «*Selmouni v. France*» [ВП], no. 25803/94, § 74, ECHR 1999-V). Водночас це правило має застосовуватися з певним ступенем гнучкості та без надмірного формалізму. Суд неодноразово повторював, що це правило не є абсолютним і не може застосовуватись автоматично; з метою розгляду питання про його дотримання важливо враховувати обставини конкретної справи (див. рішення у справі «*Akdivar and Others v. Turkey*», 16 вересня 1996 року, § 69, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV, та у справі «*Aksoy v. Turkey*», 18 грудня 1996 року, § 53–54, *Звіти* 1996-VI). Суд, зокрема, розглядає питання, чи заявник здійснив те, що можна було б розумно очікувати для використання доступних засобів правового захисту (див. рішення у справі «*Merit v. Ukraine*», no. 66561/01, § 58, 30 березня 2004 року) (пункт 67 рішення).

У цій справі заявниця дійсно доклала значних зусиль, щоб домогтися відшкодування шкоди на національному рівні. Як зазначила сама заявниця, її скаргу відхиляли багато разів і вона залишається на розгляді впродовж 8 років після скасування конфіскації її майна. Іншими словами, засоби правового захисту, використані заявницею включно із незавершеним провадженням у суді першої інстанції, виявились зовсім не ефективними (пункт 68 рішення).

Таким чином, заперечення Уряду про невичерпання національних засобів правового захисту мають бути відхилені (пункт 69 рішення).

Суд також підкреслює, що ця скарга не є явно необґрунтованою у розумінні підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції; зокрема, вона не є неприйнятною з інших підстав. Отже, скарга має бути оголошена прийнятною.

Загальні принципи

Передусім стаття 1 Першого протоколу до Конвенції вимагає, щоб будь-яке втручання органів влади у право власності було відповідно до закону: на підставі другого речення першого пункту цієї статті будь-яке позбавлення власності має бути «з дотриманням умов, передбачених законом»; другий пункт наділяє державу правом контролювати використання власності, застосовуючи «закони». До того ж верховенство права, яке є одним із основоположних принципів демократичного суспільства, становить невід'ємну частину всіх статей Конвенції (див. рішення у справі «*Amuur v. France*», 25 червня 1996 року, § 50, *Звіти* 1996-III, та у справі «*Iatridis*

v. Greece», § 58) (пункт 74 рішення).

Оскільки другий пункт статті 1 Першого протоколу до Конвенції варто розуміти / тлумачити у контексті загального принципу, закріпленого в першому реченні цієї статті, має існувати розумне співвідношення пропорційності між використовуваними засобами та метою, якої необхідно досягти: Суд має визначити, чи було дотримано справедливого балансу між вимогами загального інтересу щодо цього та інтересами відповідної окремої компанії (див., серед багатьох інших, рішення у справі «*G.I.E.M. S.R.L. and Others v. Italy*» [ВП], nos. 1828/06, та дві інші заяви, § 293, 28 червня 2018 року) (пункт 75 рішення).

Будь-яке втручання у мирне володіння майном має супроводжуватися процесуальними гарантіями, які забезпечують фізичну або юридичну особу розумною можливістю представити свою справу відповідним органам влади для ефективного оскарження заходів, що порушують права, гарантовані цим положенням. При визначенні того, чи була дотримана ця умова, необхідно комплексно розглянути застосовані судові та адміністративні процедури (рішення у справі «*Lekić v. Slovenia*» [ВП], no. 36480/07, § 95, 11 грудня 2018 року, з наступними посиланнями на прецедентну практику) (пункт 76 рішення).

Застосування вищенаведених принципів у цій справі

Факт того, що 28 % частки магазину були власністю заявниці, не оспорується. Кримінальне провадження проти неї за підозрою в отриманні права власності на це майно незаконним чином було припинено з підстав відсутності доказів. Крім того, у всіх трьох етапах проваджень, порушених заявницею в національних судах, національні суди виходили з того, що вона була єдиним законним власником цього майна (пункт 77 рішення).

Відповідно, конфіскація згаданого вище нерухомого майна та неспроможність держави повернути це майно заявниці або компенсувати його вартість після того, як такий захід більше не був застосовним, становила втручання в її право власності за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції (пункт 78 рішення).

Суд має встановити, чи було втручання законним (пункт 79 рішення).

Суд підкреслює, що накладена конфіскація ґрунтувалась на вироку Славутського міського суду від 17 липня 2003 року, яким у право власності держави передано 28 % частки магазину, що було визнано як дохід від злочинної діяльності згідно зі статтею 81 Кримінального процесуального кодексу України. Проте правова основа для конфіскації остаточно припинила своє існування після зняття конфіскації в результаті скасування вироку суду та припинення

	<p>кримінального провадження. Суд підкреслює, що стосовно цього суд апеляційної інстанції у своєму рішенні від 22 жовтня 2013 року зазначив, що в результаті конфісковане майно мало бути повернуте в натурі чи, у разі неможливості останнього, мали компенсувати його вартість відповідно до Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» (від 1 грудня 1994 року, з подальшими змінами і доповненнями) (пункт 80 рішення).</p> <p>Таким чином, продовжуване позбавлення заявниці її власності та неспроможність держави компенсувати її вартість було незаконним (пункт 81 рішення).</p> <p>Цього висновку достатньо, щоб Суд установив порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції (пункт 82 рішення).</p>
Констатоване порушення (стаття):	<p>Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд). Порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції (захист права власності).</p>
Дата прийняття:	30/04/2020
Дата набуття статусу остаточного:	<p>30/07/2020 (Палата) Набуття статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.</p>
Назва:	<p>CASE OF CASTELLANI v. FRANCE (App. No(s).43207/16)</p>
Зміст:	<p>Справа стосувалася скарги заявника про те, що він став жертвою насильства під час затримання у себе вдома представниками спеціального озброєного підрозділу поліції GIPN (Національні поліцейські інтервенційні групи) у присутності його дружини та дочки.</p> <p>Суд дійшов висновку, зокрема, що поліцейська операція в будинку заявника не була спланована чи проведена таким чином, щоб використані засоби були вкрай необхідні для досягнення її мети – арешту підозрюваного.</p> <p>Заявникові не було пред'явлено обвинувачення у чиненні опору під час арешту, а дії працівників поліції, одягнутих у каски та зі щитками, були особливо жорстокими.</p> <p>Суд встановив, що використані засоби не були вкрай необхідними для арешту заявника і фізична сила, застосована до нього, не була необхідною за його поведінки.</p>

Від самого початку Суд зауважив, що всі медичні довідки в матеріалах справи свідчать про серйозні тілесні ушкодження заявника.

Окрім фізичних страждань, заявникові було завдано також моральних страждань. Затримання його вранці у власному будинку, після того як ворота та вхідні двері були виламані багатьма озброєними офіцерами в присутності членів його родини, обов'язково викликало у заявника сильний страх і занепокоєння через приниження.

Що стосується планування операції, Суд взяв до уваги те, що в принципі до його функцій не належить ухвалення рішення про вибір певного підрозділу для затримання особи для допиту в рамках кримінального розслідування. Проте Суд повторив свій попередній висновок, що втручання спеціальних підрозділів, які зазвичай беруть участь в особливо жорстоких або особливо небезпечних ситуаціях, що вимагають швидких та рішучих дій, може спричинити особливі ризики зловживання владою та порушення людської гідності. Таким чином, на втручання таких підрозділів мають бути достатні гарантії (порівняйте рішення у справі «*Kučera v. Slovakia*», no. 48666/99, § 122, 17 липня 2007 року).

Щодо застосування сили офіцерами поліції, то не оспорювалося те, що, по-перше, задокументовані тілесні ушкодження заявника були завдані працівниками поліції під час арешту, або, по-друге, що заявник вдарив одного з них металевим прутом. Однак заявник та Уряд не навели однакових версій подій.

Суд підкреслив, що Кримінальний суд у своєму остаточному рішенні зазначив, що заявник був переконаний, що на нього в його будинку вчинявся напад, і що він діяв з метою необхідної оборони. Відповідно, Суд не міг прийняти доводів Уряду про те, що заявник свідомо напав на працівників поліції. Це впливає лише з тверджень залучених до затримання працівників поліції, проти яких згодом було порушено провадження без жодних доказів у матеріалах справи на підтримку цього доводу.

Однак Суд зазначає, по-перше, що заявника не було звинувачено у чиненні опору під час арешту, і, по-друге, що дії працівників поліції, одягнутих у каски та захищених щитками, були особливо жорстокими.

Суд дійшов висновку, що використані засоби не були вкрай необхідними для арешту заявника і що фізична сила, застосована проти нього, не була необхідною за його поведінки.

Таким чином, у цій справі мало місце порушення статті 3 Конвенції.

Констатоване порушення (стаття):	Порушення статті 3 Конвенції (заборона катування).
----------------------------------	--

Огляд рішень Європейського суду з прав людини. Рішення за період з 27.04.2020 по 30.04.2020 / Відпов. за вип.: О. Ю. Тарасенко, Д. П. Мордас, Р. Ш. Бабанли. – Київ, 2020. – Вип. 17 – 15 стор.

Застереження:

1. Огляд окремих судових рішень, зокрема й їх переклад, здійснюється працівниками департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду з використанням матеріалів, розміщених на вебсайтах Європейського суду з прав людини:

<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>,

<https://hudoc.echr.coe.int>.

2. Огляд рішень здійснюється з метою ознайомлення з їх коротким змістом. Для повного розуміння суті висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним на вебресурсах Європейського суду з прав людини.

3. Інформація має суто допоміжний та довідковий характер і не має на меті висвітлити суть усієї проблематики, яка вирішується відповідними судовими рішеннями.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 [@supremecourt_u](https://www.instagram.com/supremecourt_u)